

## 837 – КАБИНЕТ ПРЕДСЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ

### Историјат ствараоца фонда

Уставним законом из 1953. установљена је функција председника Републике и после избора пред Народном скупштином почела је да се обавља 14. јануара 1953.<sup>1</sup> Функцију председника републике Југославије у целом њеном трајању као инокосног шефа државе вршио је Јосип Броз Тито. До 1953. Јосип Броз је званично имао функцију маршала, али је осим министра одбране био и председник Владе ФНРЈ. По Уставном закону, председник Републике је био један од два извршна органа власти коме је Савезна народна скупштина поверила представљање државе. Други извршни орган савезне власти била је влада, односно Савезно извршно веће. Уставним законом је прописано да председник Републике истовремено буде и председник СИБ-а (до 1963), командант оружаних снага државе и председник Савета народне одбране. Председник Републике је био шеф савезне државе чија су се права и дужности мењали током 27 година постојања ове институције у зависности од објективних политичких околности. Председника Републике је, као свог извршног органа, бирала Савезна народна скупштина, на заједничкој седници оба дома и из редова својих чланова. Његов основни задатак је био представљање Југославије у земљи и иностранству. Осим тога дужност председника је подразумевала и проглашавање закона, ратификовање међународних уговора, постављање и опозив министара и амбасадора, доделу одликовања и почасних звања.<sup>2</sup>

Уставом из 1963. задржана је функција председника Републике као инокосног шефа државе, али са измењеним положајем. Председник Републике је по Уставу и даље био врховни командант оружаних снага, али више није председник владе односно СИБ-а. Председник Републике није више био извршни орган Савезне скупштине већ, по Уставу, посебан савезни орган. Функција председника државе, која је овим уставом добила ново име (Социјалистичка Федеративна Република Југославија), била је да: представља државу

---

<sup>1</sup> Уставни закон о основама друштвеног и политичког уређења ФНРЈ и савезним органима власти, Службени лист ФНРЈ, бр. 3/1953.

<sup>2</sup> Исто.

у земљи и иностранству, проглашава савезне законе, предлаже Савезној скупштини кандидата за председника и састав СИВ-а и проглашава његов избор, предлаже и проглашава председника и састав Уставног суда Југославије, предлаже чланове Савета федерације, предлаже заменика врховног команданта армије, обустави објављивање прописа СИВ-а и те уредбе изнесе пред Савезну скупштину која је требало да се о њима изјасни, као и дужности установљене оснивањем функције председника Републике. Председника Републике је по потреби замењивао потпредседник Републике, а од 18. априла 1967. председник Савезне скупштине. Уставном одредбом је укинута временско ограничење на функцију председника за Јосипа Броза Тита.<sup>3</sup>

Политичке промене настале децентрализацијом савезне власти омогућиле су стварање услова за успостављање још једног шефа државе. Амандманима на постојећи Устав, 1971. године установљено је Председништво СФРЈ, које је добило сва права, дужности и обавезе шефа државе. Председник Републике је постала функција везана искључиво за личност Јосипа Броза. Председник Републике је задржао сва дотадашња права шефа државе, а добио је и доживотну дужност председника Председништва СФРЈ.<sup>4</sup>

Уставом из 1974. године, потврђена је уставна одредба из 1963. којом се укида временско ограничење на функцију председника Републике. Јосип Броз се могао доживотно бирати за председника Републике, али на предлог Савезне скупштине. Осим функције председника Републике, Јосип Броз је имао функције председника Председништва државе, врховног команданта оружаних снага земље, председника Савета народне одбране. Иако номинално није био председник владе, имао је право да сазове седнице владе и да њима председава. Истовремено, Устав није предвиђао одговорност председника Републике према Скупштини СФРЈ, којој је могао према свом нахођењу да предложи претресање политичких питања и доношење одлука.<sup>5</sup> Тако је функција председника Републике, оличена у имену Јосипа Броза Тита, покривала готово целокупну власт у држави. С друге стране на делу је била све видљивија децентрализација савезне политичке и привредне власти, па је у спрези са високим годинама носиоца ове функције и са његовом све већом оријентацијом ка

---

<sup>3</sup> Устав СФРЈ, Службени лист СФРЈ, Београд 1963, 101–103.

<sup>4</sup> Уставни закон за спровођење уставних амандмана, Службени лист СФРЈ, бр. 29/1971, Амандман XXXVII.

<sup>5</sup> Устав 1974, Службени лист СФРЈ, бр. 9/1974.

спољној политици и одсуству из земље, функција председника Републике суштински имала све мањи значај.

После смрти Јосипа Броза Тита, функција председника Републике је укинута, а колегијално тело под називом Председништво СФРЈ, које је званично представљао председник Председништва, постало је једини шеф државе.

*Радна тела Кабинета председника Републике.* Функција председника Републике је била одређена највишим државним актом, а његове одлуке су беспоговорно спровођене у свим деловима и нивоима власти, што значи да су сва радна тела владе, скупштине и армије била извршиоци послова за одлуке које је доносио председник Републике. Председник Републике је једино образовао Комисију за одликовања<sup>6</sup> и Комисију за помиловања.<sup>7</sup> Комисије су постојале до формирања комисија са истим пословима и задацима у Председништву СФРЈ.

*Службе Кабинета председника Републике.* Успостављањем функције Председника Републике наставиле су са радом и службе које су до 1953. радиле за Маршала Југославије и Председника владе ФНРЈ, односно Јосипа Броза. Рад и организација административних и осталих служби за потребе Председника републике наставиле су свој рад у надлежности СИВ-а.<sup>8</sup> Институционалне промене које су се од тада дешавале у раду Кабинета председника Републике су биле последица уставних и осталих законских промена којима су биле подложне и све остале институције федералне власти. Тако је одлуком СИВ-а, после доношења Уставног закона, савезних избора и новог сазива скупштине федерације, као и успостављања институције председника државе, за обављање послова неопходних за рад председника Републике, 22. децембра 1953, формиран Кабинет Председника Републике.<sup>9</sup> Прва одлука о службама у функцији председника Републике објављена је у Службеном листу 1957. и тиче се оснивања Дирекције за потребе репрезентације, једне од служби чија су права и дужности биле неопходне за несметано функционисање институције председника Републике.<sup>10</sup>

---

<sup>6</sup> Закон о одликовањима, Службени лист ФНРЈ, бр. 55/1955.

<sup>7</sup> Одлука о оснивању Комисије за помиловања, Службени лист СФРЈ, бр. 16/1964.

<sup>8</sup> Решење о постављењу генералног секретара председника Републике, Службени лист ФНРЈ, бр. 17/1953.

<sup>9</sup> Одлука о оснивању Кабинета председника Републике није јавно објављена већ се налази у делу фонда СИВ-а, АЈ 130 (Савезно извршно веће).

<sup>10</sup> Уредба о оснивању Дирекције објеката за општедржавне потребе репрезентације, Службени лист ФНРЈ, бр. 51/1957.

Уставним променама 1963. реорганизована је савезна власт, а председник Републике више није био и председник владе. На основу тих промена за потребе председника Републике основан је Генерални секретаријат Председника Републике<sup>11</sup> у оквиру кога су постојала три посебна одељења: Протокол, Канцеларија ордена и Дирекција за послове репрезентације, која је имала својство правног лица.<sup>12</sup> Део Генералног секретаријата је била и служба Кабинета потпредседника Републике. Генерални секретаријат је за председника обављао све административне и техничке послове, припремао материјале за све састанке, седнице, разматрао жалбе грађана и радних колектива, вршио обавезе протокола, доделе одликовања, помиловања и послове репрезентације.<sup>13</sup> Реорганизацијом из 1966. послове Службе за репрезентацију је непосредно преузео Генерални секретаријат.<sup>14</sup> Промене у раду председника Републике условиле су током 1969. оснивање нове службе под називом Секретаријат председника Републике у чијем саставу су били: Кабинет председника Републике, саветници председника за друштвено-политичка, за економска и за спољнополитичка питања и Протокол председника Републике.<sup>15</sup> Објектима за репрезентацију управљале су од тада две управе: Управа репрезентативних објеката у Београду и Управа отока Бриони, које су имале статус правног лица и биле самосталне у раду, а послове су обављале у складу са одлуком председника Републике. Шеф Кабинета је руководио радом целог Секретаријата, а управама за репрезентацију колегијум Секретаријата. Рад Секретаријат је био базиран на припремању материјала за председника од стране његових саветника за поједина питања, (између осталих послова уводи се и служба за прикупљање и сређивање архивског материјала, насталог радом Јосипа Броза), као и на обављању послова везаних за протокол и путовања по земљи и иностранству.<sup>16</sup>

Институционалним промена 1971. успостављено је Председништво СФРЈ, као још један номинални шеф државе. Улога и одговорности председника Републике нису умањени, али су се смањиле неке обавезе што је 1972. условило реорганизацију служби у његовој функцији. Те године Секретаријат председника Републике је укинут, а уместо тог тела

---

<sup>11</sup> Одлука о оснивању Генералног секретаријата Председника Републике, Службени лист СФРЈ, бр. 26/1963.

<sup>12</sup> Исто.

<sup>13</sup> Исто.

<sup>14</sup> Одлука о изменама и допунама Одлуке о оснивању Генералног секретаријата Председника Републике, Службени лист СФРЈ, бр. 1/1966.

<sup>15</sup> Одлука о реорганизацији и делокругу Секретаријата Председника Републике, Службени лист СФРЈ, бр. 45/1969.

<sup>16</sup> Исто.

основан је Кабинет председника Републике.<sup>17</sup> Чиниле су га четири службе: за спољнополитичка питања, за штампу, за опште послове, за протокол. Део послова бившег Секретаријата прешао је у надлежност Савезне скупштине и Председништва СФРЈ, али је убрзо враћен у надлежност Кабинета председника Републике.<sup>18</sup> До 1980, односно до престанка постојања функције председника Републике, званично није било више ниједне организационе промене у саставу служби које су биле у функцији Јосипа Броза Тита као председника Републике, односно те промене нису јавно објављиване. После смрти доживотног председника Југославије, део кабинета који се односио на стручне службе прешао је на рад у Председништво СФРЈ, а део је крајем 1982. прешао у новоуспостављену институцију Меморијални центар Јосип Броз Тито, основану са циљем чувања и проучавања лика и дела Јосипа Броза.<sup>19</sup> Крајем деведесетих година Меморијални центар је престао да постоји као самостална институција, а његова музејска и архивска културна баштина постала су саставни део новооснованог Музеја револуције Југославије.<sup>20</sup>

---

<sup>17</sup> Одлука о реорганизацији и раду Кабинета Председника Републике, Службени лист СФРЈ, бр. 5/1972.

<sup>18</sup> Одлука о измени Одлуке о организацији и раду Кабинета Председника Републике, Службени лист СФРЈ, бр. 71/1973.

<sup>19</sup> Оснивање Меморијалног центра Јосип Броз Тито и Закон о Меморијалном центру Јосип Броз Тито, Службени лист СФРЈ, бр. 69/1982.

<sup>20</sup> Одлука о оснивању Музеја историје Југославије, Службени лист СРЈ, бр. 43/1996.